

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A végrehajtási eljárás a költségek tükrében

Szerző:

Gaiderné dr. Hartmann Tímea

Zalaegerszeg,

2013. június 12.

Az elmúlt évek során a médiumok rendszeresen, elsősorban téli hónapokban fókuszpontba kerülő témája a végrehajtással terhelt adósok nehézségei, az áldozatos munkával megszerzett ingó- és ingatlanvagyon, az otthon elvesztése, az árverezett ingatlanok lakóinak kilátástalansága. A hírek természetesen sorra veszik minden esetben a családi fészek kényszerű elhagyásához vezető okok között a leggyakrabban hitelintézet által biztosított kölcsön, vagy egyéb követelés magas kamatait, utalnak a hitelező együttműködési szándékának, a tőle elvárt méltányosságnak a hiányára, esetleg az ügyben eljáró végrehajtó hajlíthatatlanságára. E híradások ugyanakkor nem említik az adósokat kétségtelenül jelentősen terhelő további kötelezettséget, a végrehajtási eljárás költségének kérdését. E munka célja az önálló bírósági végrehajtók tevékenységre fókuszálva rámutatni az említett terhek arányára, és arra, hogy a közel húsz éves végrehajtási törvény, valamint az alkalmazása részletszabályait tartalmazó rendeletek számtalan, időközben végrehajtott módosításuk ellenére magukban rejtik a költségek felszámításában, és viseléséről történő döntéshozatalban előforduló anomáliák lehetőségét.

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény általánosságban „A végrehajtás foganatosításának közös szabályai” fejezetben, annak 34-34/A.§-aiban foglalja össze a végrehajtási költségek körét és szabályait, alapvetésként rögzítve a végrehajtást kérő előlegezési, és az adós viselési kötelezettségét. Ezen előírás alól szigorúan véve csupán az előlegezést tekintve tartalmaz kivételt a 34.§ (2) bekezdés, a szakértő-becsüs közreműködésével és az árverés közhírré tételével felmerülő költségek rendelkezésre bocsátását arra a félre terhelve - lett légyen az adós, végrehajtást kérő, vagy végrehajtást kérői jogokkal felruházott bekapcsolódott zálogjogosult - aki ezen intézkedések foganatosítását kérte.

A jogalkotó szabályozta az előlegezés módját, és a közvetlen, nem végrehajtón keresztül történt teljesítés költségigény kielégítésére keletkeztetett hatását is. Ugyanakkor a végrehajtási költségek viselése körében *expressis verbis* csak az állam által előlegezett kiadásokra nézve tartalmaz a 34.§ az általánostól eltérő előírást, sikertelenül végzett végrehajtói munka esetén azt az állam terhén hagyva.

A Vht. az önálló bírósági végrehajtót illető díjazást nem a költségek cím alatt tárgyalja, azt a képzetet keltve, mintha az nem az eljárás költségkörébe tartozna (Vht. 254.§). Míg a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamarát önálló bírósági végrehajtók által ellátott ügyek után megillető, ügyértéken alapuló mértékű (1.000,-Ft, vagy 1%) általános költségátalányt - amely a Vht.34.§-a szerint szintén az adóst terheli - a törvény a foganatosítás általános szabályai között említi, annak ellenére, hogy magáról a kamaráról a

szabályozást a végrehajtás szervezete részben helyezi el, annak az önálló bírósági végrehajtóról szóló fejezetén belül.

Az adósokat terhelő költségek körének áttekintéséhez szorosan hozzátartozik a bírósági végrehajtói díjszabásról szóló 14/1994. (IX. 8.) IM rendelet (továbbiakban: Disz.), a többek között e rendeletet is módosító, jelenleg még nem hatályos 6/2013. (V. 30.) KIM rendelet (továbbiakban: Mód.r.) 1-10.§-ai, a bírósági végrehajtási eljárásban közreműködő jogi képviselő díjazását szabályozó 12/1994.(IX. 8.) IM rendelet, valamint - szakértő becsüs kirendelhetősége okán - az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet, és az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény kapcsolódó rendelkezéseinek vizsgálata.

Mindezek alapján, a Vht. említett 34.§-ából következően az eljárás kezdetén, a végrehajtható okirat kiállításakor a végrehajtást kérő által előlegezett vagy költségkedvezmény miatt meg nem előlegezendő, azonban az adóstól behajtandó, az érvényesíteni kívánt követelés 1%-ával egyező mértékű illeték terheli az eljárást. Szintén már a végrehajtás kezdetén növeli az adós terheit az említett 12/1994. (IX. 8.) IM rendelet, a végrehajtási ügyérték 1%-ának megfelelő, annak 30%-ában meghatározandó, minimum 1.500,-Ft összegű költségátalánnyal növelt ügyvédi munkadíj. E költség minden, a végrehajtás foganatosítása során történt jogi képviselői közreműködés esetén ismétlődik, az ügyérték legfeljebb 3%-áig emelve a jogi képviselettel felmerült munkadíj mértékét, és az ehhez igazodó költségátalányt. Ezen túl a jogorvoslati kérelem előterjesztése esetén további 4.000,-Ft munkadíj, majd a jogorvoslat tárgyában folyó eljárásban a jogi képviselő részvételéért újabb 4.000,-Ft munkadíj követelhető az adóstól, természetesen akkor, ha a végrehajtást kérő nem a képviselőjével kötött díjmegállapodásban szereplő összeg megfizetésére kéri kötelezni az adóst a végrehajtás elrendelésekor.

Mindezeket számszerűsítve például 1.000.000,-Ft tartozást a behajtás megindulása pillanatában 10.000,-Ft illeték, 10.000,-Ft ügyvédi munkadíj és 3.000,-Ft költségátalány tetéz, valamint a jogi képviselő behajtás érdekében tett intézkedéseinek költsége szintén megtérítendő. Egyébiránt, a végrehajtást kérő jogi képviselője további készkiadás behajtására igényét a rendelet 10/A. (1) bekezdése alapján a végrehajtás foganatosítása során a végrehajtónál előterjesztheti.

A jogi képviselő honoráriumához hasonlóan a végrehajtást foganatosító önálló bíróság végrehajtó a Disz.-t alapul véve munkadíjra és költségátalányra, továbbá készkiadásai megtérítésére, teljesítés esetén, pedig behajtási jutalékra is igényt tarthat. Nem részletezve ennek ügyértékből, és az eljárási cselekmény jellegéből fakadó eltérő előírásait, az előző példánál maradva 1.000.000,-Ft és annak 23.000,-Ft költsége után a végrehajtót 31.460,-Ft munkadíj, székhelyén kívül foganatosított eljárási cselekmény után megkezdett óránként további 4.000,- Ft, valamint a rendelet legutolsó, még nem hatályos módosítása szerint hivatali helyiségén kívüli, de székhelyén tartott helyszíni eljárási cselekmény esetén ügyenként 6.000,-Ft összegű munkadíj illeti meg. Megítélésem szerint vitára adhat okot a módosító 6/2013. (V. 30.) KIM rendelet (Mód.r.) 3.§-ának megfogalmazása. A székhelyen kívüli cselekmények munkadíja óránkénti elszámolásából levezethető, hogy annak felszámítására ügyenként több alkalommal sor kerülhet, míg a végrehajtó irodáján kívüli, azonban székhelyével azonos településen megejtett, pl. ingófoglалása látszólag ügyenként csupán egy alkalommal jelenthet a végrehajtó számára többletbevételt. Annak ellenére rendelkezik így a jogszabály, hogy adott ügyben többször válhat szükségessé a végrehajtó helyszíni eljárása, például ingatlan értékestését követően a lakás elhagyásának kikényszerítése érdekében, utóbb az adós tulajdonába került nagy értékkel bíró ingóság lefoglalása végett, vagy egyéb okból. Amennyiben a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a végrehajtónak ügyenként e jogcímen legfeljebb 6.000,- Ft felszámítására nyíljon lehetősége, arra a módosító rendelkezésnek véleményem szerint konkrétan kell utalnia.

A munkadíj mellett megilleti a végrehajtót a felszámított teljes munkadíja 50%-ával egyező mértékű költségátalány is (Disz. 16.§). A Mód.r. a költségátalánynak az eljárás szünetelését követő ismételt felszámításától a végrehajtót csupán abban az esetben zárja el, amennyiben az eljárás a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. Tv. 16.§-a alapján folytatódik. Erre akkor kerül sor, ha a végrehajtással érintett ingatlanok a Nemzeti Eszközkezelő általi átvétele iránt indult eljárás kellő eredményre nem vezetett.

Amennyiben tehát a végrehajtó a költségelőleg kézhezvétele után nem személyesen kézbesíti az adós részére a végrehajtható okiratot - ez további 1.000,-Ft díjigénnyel járna (Disz. 11.§ b.) - hanem a Vht 37.§ (1) bekezdését követve postai úton juttatja el azt az adósnak, majd önkéntes teljesítés hiányában ingóságait helyszíni cselekmény útján, azokat jegyzőkönyvben összeírva lefoglalja, az a helyszíntől

függően további minimum 4.000,- Ft, illetve székhellyel azonos településen 6.000,- Ft munkadíjra jogosítja. A korábbi példánál maradvá 1.000.000,-Ft követelés után a végrehajtó jogszerűen 53.190,-Ft-ot hajthat be saját részére az adóستól, költségátalánnyal együtt.

Az eredményre vezetett végrehajtás, tehát a végrehajtás elrendelését követő teljesítés, vagy végrehajtási cselekmények, mint a letiltás, pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vezetett végrehajtás, ingó-, illetve ingatlan vagyontárgy értékesítése következtében történt követelés-kiegyenlítés esetén a behajtott összeg után jutalék is megilleti a végrehajtót (Disz. 18-20§). A példaként felvetett összegből kiindulva a végrehajtható okiratban feltüntetett teljes követelés után felszámítható a jutalék, ami 102.300,-Ft-ot jelent, és ezt tovább emeli a korábban már említett kamarai költségátalány, 10.230,- Ft összegben. Az eddigi mérleg tehát - nem számítva a végrehajtó indokolt készkiadásait - 1.000.000,-Ft tartozás után 188.720,-Ft végrehajtással felmerült költség.

Nyilván valóan, ha a végrehajtást kérő kamatigénnyel él, az esedékes kamat után szintén munkadíj és jutalék illeti a végrehajtót, melynek következtében az időmúlással növekvő összegű kamatigény némi emelkedést eredményez a végrehajtó elszámolható munkadíjigényében, és a költségátalány mértékében is. E jellegzetességet némileg módosítja a már hivatkozott módosító rendelettel (Mód.r. 1.§) hatályba lépő szabályozás. Végrehajtási ügyértékként a jövőben kizárólag a végrehajtható okirat végrehajtóhoz érkezésének napján fennálló összegét kell figyelembe venni, a késedelmes teljesítésből eredő hátralékszaporodás - külföldi pénznemben nyilvántartott tartozás esetén pedig az árfolyam-ingadozás - a végrehajtó munkadíjának és a költségátalánnak az összegét nem befolyásolja. A fentiekből következik, hogy a behajtási jutalék mértéke ugyanakkor követi a megnövekedett tartozást.

Szintén az adós terheinek mérséklődését eredményezi a Mód.r. 7.§-ában foglalt rendelkezés, ami a Nemzeti Eszközkezelő beavatkozását indokoló helyzetben lévő adóssal szemben - ha a végrehajtással érintett követelés összege az Eszközkezelő közbenjárására csökken - behajtási jutalék felszámítását kizárja, illetőleg a jutalékot az értékesített ingatlan értékétől függően a behajtott összeg 3%-ára csökkenti.

A hatályos rendelkezéseket követő gyakorlat, amely egyetemleges adóستársakkal szemben az ugyanazon követelés behajtása érdekében foganatosított eljárásokat önálló ügyekként kezelte a Disz. 5.§ (1) bekezdése alapján, a végrehajtói munkadíj felszámítását adósonként írta elő, ezért az egyetemleges

adósoktól behajtandó ugyanazon összeg után majd kétszeres költség volt beszedhető. A költségek teljes mértékben az Itv.-ben rögzített, egyidejűleg kezdeményezett eljárásokban alkalmazandó, az Itv. 42.§ (5) bekezdésében deklarált illetékcsökkenés, valamint a Dszr. 19.§ (2) bekezdésében lefektetett, a behajtási jutalék kétszeres felszámítását kizáró szabályai miatt nem duplázódtak meg, amely a Ptk. azon rendelkezésén alapul, melynek értelmében egyetemleges adósok valamelyikének teljesítése az adóstárstól követelhető tartozást azonos mértékben csökkenti.

A megjelölt módosítás racionalizálja e szabályozást (Mód.r. 2.§), hiszen egyetemleges adósok ellen egyidejűleg indított és azonos végrehajtóhoz került eljárásokban a végrehajtó munkadíjának mértékét 50%-ban határozza meg, tehát közelíti a követelésarányos adósi terhek elvéhez.

Ugyanezen szakasz rendezi az eddigi szabályozás azon anomáliáját is, hogy - a Vüsz. 17.§ (1) és 33.§ i.) pontja alapján önálló ügyszám alatt kezelt - a zálogjogosult bekapcsolódása okán keletkező új ügyben a végrehajtók annak ellenére számítottak fel teljes munkadíjat, költségigényt és jutalékot, hogy lényegét tekintve egyetlen végrehajtási cselekmény, az adós tulajdonában álló vagyontárgy értékesítése útján jutottak eredményre, tehát a zálogjogosult és a végrehajtást kérő követelésének kielégítésére. A hatályba lépő új rendelkezések előírják, hogy a kizárólag zálogjog érvényesítésére irányuló végrehajtási ügyekben - nem tekintve a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtását célzó végrehajtói feladatokat - az eljáró végrehajtó a munkadíját az ügyérték alapján felszámítható munkadíj 50%-aként köteles megjelölni.

A Mód.r. további, üdvözölhető rendelkezése választ ad egyéb, eddig kizárólag a végrehajtási eljárásra vonatkozó más jogszabályi rendelkezések összevetéséből megválaszolható, ezért sok esetben kifogás tárgyává tett azon kérdésre, hogy a Disz. eljárás kezdetén megfizetendő költségekre rögzített szabályaiból egyidejűleg következik-e a végrehajtást kérő további költségelőlegezési kötelezettségének kizártsága is. A jogalkotó ezt a Mód.r. 5.§ (1) és (2) bekezdéseiben rendezi, tekintve, hogy „A végrehajtói díj előlegezése” címen belül helyezi el „Az eljárás kezdetén megfizetendő költség” alcímet, és a Disz.-t további, az eljárás folyamán teljesítendő és annak befejezésekor esedékes előlegezés esetkörét is szabályozza. A módosító rendeletben kifejezetten nevesített esetben - ha a végrehajtási eljárás érdemi befejezéséig az ügyérték, és a behajtott teljes összeg alapján a végrehajtónak járó valamennyi díj nem térült meg, esetleg értékesíthető vagyontárgy hiányában beálló szünetelés, vagyis az ügyviteli befejezés időpontjában - amennyiben a végrehajtó által nyilvántartott, a végrehajtást kérő által előlegezendő, azonban a végrehajtó részére nem teljesített költségtérítés és munkadíjigény áll fenn, annak megfizetése

érdekében a végrehajtó a végrehajtást kérő felé tehet intézkedést, valamint az eljárás folyamán is, ha a megelőlegezendő költség az 5.000,-Ft-ot meghaladja. A Disz. még nem hatályos szakaszai (17/A.-17/B.§) a végrehajtást kérő részére írják elő a végrehajtó jogos, az ügy befejezésekor még ki nem elégített díj-és költségigényének megfizetését, díjjegyzék ellenében, mely tartalmát érintő részletszabályokat a Mód.r. 8.§-ában lefektetett, a Disz. 21.§ (5) bekezdéseként hatályba kerülő rendelkezései tartalmazzák.

Végrehajtási költségekről lévén szó, említést kell tenni a végrehajtás során előterjeszhető jogorvoslatok kiadásvonzatáról is, kiemelt figyelmet szentelve a végrehajtás foganatosításával összefüggésben a foganatosító bírósághoz benyújtható végrehajtási kifogás jogintézményének és kiadási oldalának.

Az Itv 43.§ (8) bekezdése - az eljárás elhúzódását akadályozó, és az alaptalan jogorvoslati kérelmek visszaszorítását célzó nem titkolt szándékkal - a végrehajtónak a „végrehajtási eljárás szabályait és a végrehajtási kifogást előterjesztő jogát vagy jogos érdekét lényegesen sértő intézkedése, illetőleg intézkedésének elmulasztása ellen” (Vht. 217.§ (1) végrehajtási kifogással élő felet, vagy egyéb érdekeltet 15.000,-Ft határozott összegű illeték lerovására kötelezi, azzal, hogy amennyiben kifogása megalapozott, az azt elbíráló bíróság a lerótt illeték visszatérítéséről rendelkezik. A kifogások jelentős arányát a végrehajtó által lefoglalt ingatlan közölt becsértékének bíróság általi módosítását célzó jogorvoslati kérelmek teszik ki - szakkérdésről lévén szó - nagyrészt egyidejűleg előterjesztett igazságügyi ingatlan-forgalmi szakértő kirendelése iránti indítványt is tartalmazva. A Vht. már érintett 34.§ (2) bekezdése tükrében a szakértői díj előlegezésére - ha a becsértékkel nem ért egyet - az adós is köteles, a megelőlegezendő összeget a 39/2012. (VIII. 27.) KIM rendelet határozza meg. A szabályozás a díjelőleg mértékét a közölt becsérték összegéhez igazítva rögzíti, annak ellenére, hogy a szakértő részére járó díjazás teljes összegét az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet a szakvélemény elkészítésének időigényessége alapján rendeli megállapítani. A szakvélemény beszerzésének költségvonzata ennek fényében az elmúlt évek tapasztalatai alapján átlagosan 80.-120.000,-Ft közé esett. Ha az adós nem megalapozott becsérték-kifogást nyújt be a végrehajtást foganatosító bírósághoz, kb. 100.000,-Ft-tal terheli meg a pénztárcáját. A gazdasági válság hatására bekövetkezett ingatlanpiaci változások miatt a kifogások igen nagy százalékban eredményeznek hasonló, az adósra hátrányos eredményt.

E ponton utalnék vissza a szabályozás azon hiányosságára, melyről korábban már említést tettem. Szigorúan követve a Vht. 34.§ rendelkezéseit, a bíróság a végrehajtási kifogást elutasító végzésében a végrehajtást kérő, vagy egyéb érdekelt által előterjesztett jogorvoslati kérelmet elbírálva is kizárólag az adó kötelezhető a szakértő igénybevételével felmerült eljárási költség viselésére. Ez - a már érintett, közzájön forgó piaci viszonyokban bekövetkezett ingatlan-árváltozások ellenére - leggyakrabban a hitelintézet végrehajtást kérők vitatta becsértékek esetén az eljárás folytatását végrehajtási kifogással meg nem akasztó, a végrehajtói intézkedés ellen nem ágálló adóssal szemben méltánytalan következmény lenne. A jogalkotó e szabályozási megoldásánál jóval konkrétabban rendelkezett az adó-végrehajtási eljárás során felmerült végrehajtási költségek ... megállapításának és megfizetésének részletes szabályait tartalmazó 49/2012.(XII. 28.) IM rendelet 2.§ (3) bekezdésében, rögzítve, hogy a szakértő-becsüs igénybevételét indítványozó viseli is e költséget, amennyiben a kirendelésre a becsértékkel szembeni kifogás alapján kerül sor. Az általános végrehajtás a viselésre vonatkozó konkrét előírással ellenben nem büszkélkedhet. Ugyan a bírói gyakorlat kialakította erre a maga megoldását, amely a szakértő díját a kirendelését kérő fél terhén hagyja (Dr. Balogh, Dr. B. Korek, Dr. Gadó, Dr. Juhász: A megújult bírósági végrehajtás HVG Orac Kft. 2001. 101.o.; Complex CD Jogtár Nagykommentár), mindazonáltal az ügyben részt vevő végrehajtók a végrehajtást kérők kérelmére, mint a végrehajtás során kérelmezői oldalon felmerült kiadást több esetben az adóstól utóbb behajtották. A bíróság a jogszabály ilyen alkalmazásának csupán a költség viselésére is kitérő határozathozatal útján szabhat gátat, ugyanakkor a megnyugtató megoldást a jogalkotó módosító aktusa jelentené.

A költségviselés rendjének nem kellő részletességű szabályozása eredményezi a másodfokon eljáró bíróságoknak a látszólag Vht.-vel szemben haladó azon gyakorlatát, hogy a már említett végrehajtási kifogással szembeni vagy egyéb, első fokon hozott végzést érintő fellebbezés illeték- és költségvonzatának viseléséről a másodfokú bíróságok a Vht. 34.§-ában rögzített rendelkezések helyett a Vht. 9.§-a alapján alkalmazandó, polgári perrendtartásban rendszeresített elvek szerint foglalnak állást. A másodfokú bíróságok ugyanis a nem eredményes kifogást előterjesztő érdekeltre terhelik e kiadásokat, noha a Vht. 34.§ következetes szem előtt tartása a sikeresen érdekeit érvényesítő adósra hárítaná a másodfokú bíróság eljárása során keletkezett valamennyi kiadást. A Vht. rendelkezéseivel a végrehajtás egységének elvét tükrözve az állami kényszer alkalmazásának feladatát ugyanis a jogalkotó a már végrehajtható, kötelezést (marasztalást) tartalmazó aktusok alapján a végrehajtókra és a bíróságokra együtt rója, amely körbe - eltérő rendelkezés hiányában - a másodfokon eljáró bíróságok épp úgy beletartoznak, mint a végrehajtást

elrendelő és azt foganatosító elsőfokú bíróságok. Ha e vezérfonal mentén szemléljük a másodfokú eljárást, nem kétséges, a Vht. költségek viseléséről szóló rendelkezései látszólag a felek kifogásait másodfokon elbíráló tanácsokat épp úgy kötik, mint az első fokon eljáró bíróságokat.

További, a kifogás illetékével összefüggő, az ítélezési gyakorlatban eltéréseket generáló rendelkezést foglalt törvénybe a jogalkotó az Itv. már citált 43.§ (8) bekezdés hatályba léptetésével, hiszen nem számol a gyakorlatban rendszeresen előforduló, részben helytálló kifogások esetkörével. Kizárólag a jogorvoslati kérelmet vizsgáló bíróság némileg ötletszerűen kialakítható gyakorlatán múlik, hogy a kifogás mindenre kiterjedő alaposágát kívánja meg az illeték visszatérítésének feltételéül, avagy már részbeni helytállósága esetén feljogosítja a felet a lerótt illeték visszakövetelésére, esetleg az arányosítás mellett teszi le a voksát. A végrehajtás költségeinek viseléséről szóló, részletezőbb szabályozás hiányában ebben a kérdésben a bíróságok nehezen juthatnak konszenzusra.

Áttekintve a fentebb említett kérdésköröket, megállapíthatjuk, csekély összegre rúgó tartozás végrehajtás útján történő érvényesítése - csupán az alapvető, a leggyakrabban felmerülő költségekkel is számolva - a tartozás közel húsz százalékát elérő tehernövekedéssel jár az adósra nézve, nem említve e körben a kifogás, vagy szakértő-becsüs közreműködésének, és további, az eljárások foganatosítása során egyedileg felmerülő költségek körét.

A jelen tanulmányban szereplő problémafelvetések célja felhívni a figyelmet arra, hogy, a végrehajtási ügyek utóbbi években megnövekedett száma és az eljárások jelentős költségterhei szükségessé teszik e kérdésben a Vht. és részletszabályait tartalmazó rendeletek részletezőbb, a gyakorlati problémákra választ adó szabályozásának kialakítását. A bírósági ítéletek és más végrehajtható határozatok ugyanis csupán az ott rögzítettek megvalósulása esetén töltik be konfliktusfeloldó szerepüket, így ezek bekövetkezésének kikényszerítésére rendelt szabályozók élethez közelítése és megfelelőségének biztosítása sem kevésbé releváns feladata a jogalkotónak.